

Ako se Hrvatskoj dozvoli da otpad smesti uz granicu sa BiH to bi mogao biti presedan koji otvara Pandorinu kutiju

Banjaluka - Izgradnja skladišta za radioaktivni otpad na Trgovskoj Gori u koju je Hrvatska krenula bez saglasnosti i dozvole susedne BiH - iako se izabrana lokacija nalazi na samoj granici dve zemlje - u Zagrebu se predstavlja kao gotova stvar, ali zvaničnici iz BiH najavljuju pokretanje međunarodne arbitraže.

„Ići ćemo na arbitražu, sudski postupak da se ovo pitanje rešava na međunarodnom planu. Činimo sve na političkom planu da se ovo pitanje reši. Nažalost, ne mogu garantovati da će problem biti rešen, ali mogu da ćemo ga držati u žiži interesovanja”, najavio je srpski član Predsedništva BiH Milorad Dodik.

Desetak i više godina Hrvatska ovo pitanje vodi u tajnosti. Zbog nezainteresovanosti hrvatske strane da planove poveri susednoj zemlji, donedavno se o tome spekulisalo tek na nivou medijskih saznanja, ali i nekih dokumenata koji su lokaciju u srpskoj povratničkoj opštini Dvor uzimali samo kao mogući izbor za skladište otpada iz nuklearke „Krško”. Naime, iz zajedničke nuklearke sa Slovencima Hrvatska mora da preuzme svoj deo otpada. Ostatak će da se skladišti na dosadašnjem odlagalištu u Sloveniji, pored same nuklearne elektrane, na mestu gde je predlagano proširenje kapaciteta i skladištenje kompletnog otpada. No, Zagreb je odbio taj predlog Ljubljane. Hrvatima je, naime, lokacija u Krškom bila preskupa, ali i isuviše blizu Zagreba i vodozahvatne zone, pa su se odlučili da svoj deo otpada smeste uz reku Unu, na kilometar od granice sa BiH, gde bi mogao da bude ugrožen život više od 250.000 žitelja tog dela zemlje.

Predsednik ekološkog udruženja „Grin tim” Mario Crnković iz pogranične opštine Novi Grad, kaže za „Politiku” da će ako Hrvatskoj bude dozvoljena izgradnja nuklearnog objekta za skladištenje radioaktivnih i drugih opasnih otpada u graničnom pojasu, to biti presedan koji će isto omogućiti drugim zemljama.

„Veoma je važno intenzivirati diplomatske aktivnosti jer je slučaj ‘Trgovska gora’ otvaranje Pandorine kutije. Na primer, realno je očekivati rast napetosti između Belgije i Luksemburga koji je započeo tokom 2020. saznanjem da Belgijanci razmatraju smeštanje radioaktivnih otpada u regijama koje se nalaze uz granice Luksemburga”, rekao je Crnković. On je istakao da je slučaj „Trgovska Gora” potencijalni presedan koji može učiniti da manje uticajne zemlje ostaju u milosti i nemilosti velikih, jer malo je onih koji mogu reći ne, ako Francuska sa 56 nuklearki, Kina sa 52 ili Rusija sa 38, odluče da svoje opasne otpade guraju u tuđe dvoriše.

„Kada tome dodamo da imamo doslovno stotine nuklearnih reaktora starijih od 30 godina koji ulaze u proces gašenja, očekuje nas izazovna budućnost kada je u pitanju upravljanje

radioaktivnim otpadima”, kaže Crnković za naš list i podseća da Hrvatska već 2023. namerava izgradnju takozvanog dugoročnog skladišta za radioaktivne otpade, a nakon toga i prilagođavanje postojećih objekata za prihvatanje drugih opasnih otpada. „BiH mora u što kraćem roku tražiti pravnu zaštitu na međunarodnim sudovima”, zaključuje on. Kako je najavljeno, Hrvatska će već u septembru zvanično obavestiti BiH da je krenula s radovima na uspostavljanju Centra za radioaktivni otpad. „Hrvatska krši čitav niz standarda predviđenih ESPO konvencijom”, izjavio je zamenik predsedavajućeg Pravnog tima za Trgovsku goru Vitomir Popović. On je pojasnio da ta konvencija podrazumeva obaveze država koje nameravaju da skladište nuklearni otpad da o tome obaveste državu na čijem prostoru planiraju isto da urade. „Mi to od Hrvatske nismo dobili. Teško je poverovati da će ona nastaviti da koristi nuklearnu elektranu ‘Krško’ jer očigledno nastoje da izgrade odlagalište nuklearnog otpada koje bi služilo za odlaganje iz nekih drugih zemalja. Mislimo da su najviše zainteresovani Nemci. U slučaju havarije, bilo bi ugroženo stanovništvo, a i reka Una bi bila zagađena”, rekao je Vitormir Popović i upozorio da Hrvatska želi da BiH dovede pred svršen čin, piše Politika.